

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR AMŽIAUS PAGRINDAIS LIETUVOS DVIRAČIŲ SPORTO FEDERACIJAI IR PANEVĖŽIO KLUBUI "DVIRAČIAI" ORGANIZUOJANT LIETUVOS KALNŲ DVIRAČIŲ MARATONĄ 2024 IR LIETUVOS MTB XCM ČEMPIONATĄ TYRIMO

2024-07-23 Nr. (24)SN-122)SP-58

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2024 m. gegužės 23 d. gautas pareiškėjos (toliau – Pareiškėja, Tarnybai žinomi pareiškėjos duomenys) skundas, kuriame nurodyta, kad 2024 m. gegužės 19 d. Panevėžio rajono Naujamiesčio centrinėje aikštėje vyko Lietuvos kalnų dviračių maratonas 2024 ir Lietuvos MTB XCM čempionatas, du renginiai (toliau – Renginys) vienu metu. Skunde nurodyta, kad minėtus renginius reglamentuoja Lietuvos kalnų dviračių maratono 2024 ir Lietuvos MTB XCM čempionato nuostatai (toliau – Nuostatai), kuriuos tvirtina Lietuvos dviračių sporto federacija.

Nuostatų 5 punkte numatytos šios distancijos: sporto, mėgėjų ir laisvalaikio. Moterys nuo 45 iki 74 metų gali registruotis laisvalaikio distancijoje moterų veteranų grupėje W45+ (1979 m. ir vyresnės moterys). Jos važiuoja tik vieną 22,5 km ratą ir gali dalyvauti tik komandinėje įskaitoje, nepretenduojant į piniginius prizus absoliučioje moterų įskaitoje.

Tuo tarpu, 1975-1979 gimimo metų vyrai, kurių amžius 45-49 m., galėjo varžytis sporto distancijoje 3 ratus ir dalyvauti komandinėje įskaitoje bei pretenduoti į piniginius prizus absoliučioje vyrų įskaitoje. Veteranai vyrai M50+ (1974 m. ir vyresni) taip pat važiuoja mėgėjų distancijoje 2 ratus ir pretenduoja į komandinę įskaitą.

Pareiškėjos teigimu, Nuostatai neleidžia moterims, gimusioms 1974 m. ir vyresnėms, varžytis savo amžiaus grupėje mėgėjų distancijoje, arba varžytis ne savo amžiaus kategorijoje. Skunde pažymima, kad grupės privalo būti sudarytos atsižvelgiant į dalyvių amžių, tačiau dalyviai patys turėtų įsivertinti, ar jie pajėgūs dalyvauti mėgėjų distancijoje ir varžytis įvairiose įskaitose. Tokio pat amžiaus vyrai turi teisę ir galimybę varžytis tiek sporto, tiek mėgėjų distancijoje.

Pareiškėjos teigimu, Nuostatuose numatytos ne tik skirtingos dalyvavimo sąlygos vyrams ir moterims, bet ir skirtingi piniginiai prizai. Vyrų apdovanojimai už 1, 2, 3 vietas sudaro atitinkamai 200 Eur, 150 Eur, 100 Eur, tuo tarpu moterų – 150 Eur, 100 Eur, 50 Eur.

Skunde nurodoma, kad tiek vyrai, tiek moterys registruodamiesi moka vienodo dydžio registracijos mokestį, dalyvauja varžybose tokiais pačiais pagrindais, tačiau apdovanojimai yra mažesni. Skunde pažymima, kad minėtose varžybose teikiant piniginius prizus vyrams ir moterims, buvo pažeistas lyčių lygybės principas, nes vyrams buvo išmokėti Nuostatuose numatyto dydžio apdovanojimai, o trims greičiausiai dviračiu važiuojančioms moterims skirti 70 Eur, 50 Eur, 40 Eur dydžio prizai.

Pareiškėja nurodė, kad yra gimusi 1974 metais, todėl galėjo registruotis dalyvauti varžybose tik laisvalaikio distancijoje, kurioje važiuojama tik vieną ratą, 22 km. Jaunesnės moterys (iki 44 m. amžiaus) galėjo važiuoti mėgėjų distancijoje, mynė du ratus, apie 44 km. Dėl to, kad Pareiškėja registravosi laisvalaikio distancijoje, ji negalėjo dalyvauti komandinėje įskaitoje ir pretenduoti į piniginį prizą. Tuo tarpu Pareiškėjos amžiaus vyrai, gimę 1974 m. ir vėliau (iki 60 m. amžiaus), turėjo galimybę minti mėgėjų distancijoje (2 ratus), dalyvauti komandinėje įskaitoje, pretenduoti į piniginius prizus.

Pagal Nuostatus mėgėjų distancijoje buvo išskirta mėgėjų grupė – įvairaus amžiaus vyrai ir moterys bendrai, kurioje ir Pareiškėja galėjo registruotis ir minti 2 ratus, bet šita grupė nedalyvavo čempionate, kuris vyko tų pačių varžybų metu. Čempionato įskaitoje dalyvavo tik „sporto moterų elitas ir sporto moterys II“. Pareiškėja turi įsigijusi dviratininko veterano licenciją ir norėjo dalyvauti čempionate, todėl mėgėjų grupė jai netiko. Laisvalaikio distancijoje įvairaus amžiaus moterys veteranės galėjo dalyvauti Lietuvos kalnų dviračių čempionate, tačiau nesusirinko 5 moterys, turinčios licenciją. Pareiškėja varžybose dalyvauti registravosi su licencija, nes tikėjosi dalyvauti čempionate. Tokiais atvejais, kai grupėje nesusirenka 5 dalyviai, turintys licenciją, ir toje grupėje negali įvykti čempionatas, paprastai tokia grupė yra prijungiama prie jaunesnės moterų sportininkių grupės ir dalyvauja čempionate su ja. Tačiau šiuo atveju, kadangi distancijos skirtingos, t. y. laisvalaikio distancija mina 1 ratą, o mėgėjų distancija mina 2 ratus, laisvalaikio distancijoje užsiregistravusios moterys su licencijomis negalėjo būti jungiamos prie kitos mėgėjų distancijos moterų grupės (šiuo atveju prie Sporto moterys II). Tokiu būdu Pareiškėja prarado galimybę dalyvauti Lietuvos kalnų čempionate vien dėl to, kad minėtoje grupėje nesusirinko 5 moterys su licencijomis. Pareiškėja nurodė, kad nors užsiregistravo ir startavo daugiau nei 5 moterys, tačiau iš registruotų dalyvių sąrašo neįmanoma žinoti, ar jos turi licencijas, ir neįmanoma pasiplanuoti ir numatyti, ar toje grupėje

čempionatas įvyks. Tuo tarpu Pareiškėjos amžiaus vyrams tokia problema nebūtų iškilusi, nes juos galėjo jungti prie jaunesnių grupių.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2024 m. gegužės 31 d. raštu Nr. 26 Nr. (24)SN-122)S-308 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos dviračių sporto federaciją (toliau – Federacija), Panevėžio klubas „Dviračiai“ (toliau – Klubas), Nacionalinę sporto agentūrą (toliau – Agentūra), prašydama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio rašto gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: „Dėl kokios priežasties Nuostatuose yra numatytos skirtingos dalyvavimo varžybose sąlygos priklausomai nuo dalyvių lyties ir amžiaus? Kodėl varžybų dalyvėms nuo 1979 m. gimimo sudarytos sąlygos dalyvauti tik laisvalaikio distancijoje moterų veteranų grupėje ir važiuoti tik 1 ratą, tačiau nesudarytos sąlygos dalyvauti komandinėje ir absoliučioje moterų įskaitose? Dėl kokios priežasties varžybas laimėjusioms moterims piniginiai apdovanojimai yra mažesni nei vyrų? Kokie teisės aktai reglamentuoja skirtingas vyrų ir moterų sąlygas dalyvauti tose pačiose varžybose? Ar skirtingos amžiaus vyrų ir moterų grupės yra išskirtos Lietuvos Respublikos įstatymuose arba kituose teisės aktuose?“

Kartu prašyta pateikti kitą, reikšmingą, informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Panevėžio klubas „Dviračiai“ 2024 m. birželio 7 d. pateikė Tarnybai paaiškinimus, kuriuose nurodė, jog nesutinka su teiginiu, kad dalyviams organizuotose Lietuvos kalnų dviračių maratono 2024 – Lietuvos MTB XCM čempionato varžybose buvo numatytos skirtingos dalyvavimo sąlygos vyrams ir moterims. Nuostatuose numatyta, kad Renginys yra atviras ir jame gali dalyvauti visos amžiaus ir pajėgumo grupės. Dalyvis į Renginį registruojasi savo sprendimu, susipažinęs su Nuostatais ir juose nustatytomis sąlygomis iš anksto. Kaip ir kiekvienos sporto šakos varžybose, taip pat ir visose dviračių sporto varžybose, dalyviai registruojasi į atitinkamas grupes, kurios sudaromos atsižvelgiant į sportininkų lygias galimybes varžytis su savo amžiaus ir lyties atstovais ir turėti lygias galimybes užimti prizines vietas. Kadangi varžybų tikslas yra ne vien sportininkų rungtynės, tačiau ir visos visuomenės

įtraukimas į aktyvią veiklą su dviračiu, Renginyje sudarytos ir LAISV (laisvalaikio) bei MEG (mėgėjų) grupės, kuriose gali dalyvauti įvairaus amžiaus tiek moterys, tiek vyrai bendrai. Todėl dalyviui norint važiuoti ilgesnę distanciją, ar trumpesniąją nei numatyta pagal amžiaus grupę, dalyvis turi laisvą pasirinkimo teisę važiuoti kitą distanciją.

Klubo teigimu, visos sąlygos varžybų dalyviams buvo sudarytos vienodos – visi įveikė tą pačią paruoštą ir apsaugotą trasą, gavo atminimo medalius, maitinimą, lygiaverčius medalius ir rėmėjų prizus, numerius, rezultatus ir kitą aprūpinimą. Atsižvelgiant į bendrą dalyvių skaičių varžybose ir dalyvių išreikštą norą dalyvauti komandinėse įskaitose, šios įskaitos daromos ne visose distancijose. Varžybų 3 ratų distancijoje registravosi tik 2 komandos, 2 ratų distancijoje – tik viena. Komandos visada apie savo norą dalyvauti komandinėje įskaitoje informuoja prieš Renginį ir, atsižvelgiant į tai, distancijose, kuriose nesudaro komandinės įskaitos, jos ir nėra apdovanojamos. Sporto klubas pažymėjo, kad visos komandos, išreiškusios norą dalyvauti komandinėse įskaitose, jose ir dalyvavo bei laimėjo prizus. 1979 m. gim. moterų tiek organizuotose varžybose, tiek kituose dviračių sporto renginiuose Lietuvoje susirenka labai mažas skaičius, dažniausiai jos pačios pageidauja įveikti mažesnę distanciją – moterų elito įveikiama distancija joms dažnu atveju yra per ilga ir varžybose nustačius tokią pačią distanciją tiek moterų elitui, tiek 1979 m. gimusioms ir vyresnėms moterims, 1979 m. gim. moterys varžybose apskritai nedalyvautų arba dalyvautų tik viena kita dalyvė. Teigiama, kad visada atsižvelgiama į dalyvių pasiūlymus ir nuomonę bei atitinkamai, esant poreikiui, koreguojamos distancijos. Penkerius metus vykstantis Lietuvos kalnų dviračių maratonas yra Panevėžio klubo organizuojamos varžybos su atitinkamomis dalyvių grupėmis, kurias, įvertinę dalyvių skaičių, nustato Klubas, kaip organizatoriai, o Lietuvos MTB XCM čempionato įskaita yra atskira (čempionato grupės nustatytos pagal UCI ir LDSF reglamentus).

Piniginiai prizai buvo kaip papildoma paskata prie rėmėjų prizų ir medalių. Medalius ir prizus gavo visi grupių nugalėtojai ir prizininkai. Pagal nuostatus, piniginiai prizai buvo skiriami tik susirinkus atitinkam dalyvių skaičiui. Kadangi vyrų susirinko Nuostatuose numatytas skaičius, jie gavo pilnus piniginius prizus. Moterų šiuo atveju susirinko labai mažai, todėl atitinkamai ir proporcingai, įvertinus surinktą biudžetą, moterų piniginiai prizai buvo sumažinti (piniginiai prizai moterims formuojami iš dalyvaujančių moterų surinkto dalyvio mokesčio). Ši piniginių prizų mažinimo taisyklė buvo numatyta ir Nuostatuose, su kuriais dalyviai susipažino registruodamiesi į varžybas iš anksto ir su jais sutikdami. Visose sporto šakų varžybose, taip pat ir dviračių sporto varžybose, siekiant, jog dviratininkai turėtų

lygias galimybes varžytis su savo pajėgumo dalyviais, yra nustatomos amžiaus grupės. Klubo teigimu, taip yra visuose Lietuvoje vykstančiuose sporto, įskaitant ir dviračių sporto, renginiuose.

Skirtingos amžiaus grupės yra išskirtos tiek tarptautinių sporto federacijų (šiuo atveju UCI), tiek nacionalinių sporto federacijų (LDSF) reglamentuose. Amžiaus grupės yra visose dviračių ir kitų sporto šakų varžybose. Neišskiriant amžiaus grupių ir nedarant atskyrimo pagal lytį, kaip tik būtų pažeidžiama asmenų teisė varžytis su lygiaverčiais varžovais (pavyzdžiui, klasifikuojant toje pačioje grupėje tiek elito grupės dviratininkus, tiek veteranus ar vaikus, pastarieji neturėtų realios galimybės konkuruoti su elitu).

Lietuvos dviračių sporto federacija (toliau – ir Federacija) 2024 m. birželio 7 d. Raštu Nr. 75 nurodė, kad Nuostatuose buvo numatytos skirtingos dalyvavimo varžybose sąlygos, nes iki šiol MTB maratono rungties Lietuvos čempionate nebūdavo dviratininkų, vyresnių nei 44 m. Labai retai vyresnio amžiaus dviratininkės išsiima Tarptautinės dviračių sporto sąjungos (UCI) licencijas, kurios būtinos dalyvaujant Lietuvos čempionatuose. Federacija pripažįsta, kad Lietuvos MTB XCM čempionate moterims ir vyrams turėjo būti sudarytos vienodos dalyvavimo sąlygos. Taip nurodyta ir Lietuvos dviračių sporto federacijos (LDSF) bendruosiuose varžybų nuostatuose: <https://lds.lt/wp-content/uploads/2024/04/LDSF-Nuostatai-2024.pdf>

Federacija pažymėjo, kad Naujamiestyje (Panevėžio rajone) vykusių varžybų nuostatai buvo paskelbti iš anksto, todėl skundą pateikusi sportininkė turėjo teisę pateikti pastabą LDSF ir į ją būtų buvę atsižvelgta. Dalis Lietuvos čempionatų vyksta kartu su kitomis, komercinėmis, varžybomis. Pagrindiniai varžybų organizatoriai – Panevėžio klubas „Dviračiai“, norėdami pritraukti daugiau dalyvių, kurių pasirengimas neprilygsta sportininkų lygiui, įsteigė Laisvalaikio grupę. Iki šiol MTB maratono rungties Lietuvos čempionate nebūdavo dviratininkų, vyresnių nei 44 m. Paprastai jos būna įtrauktos į kitas įskaitas, nes neturi UCI licencijos. Šiomet susidarė išskirtinė situacija, į kurią varžybų organizatoriai turės atsižvelgti.

Dėl piniginių apdovanojimų Federacija neturi duomenų, nes Lietuvos čempionato prizininkams LDSF įteikė tik medalius, o čempionams – dar ir išskirtinius marškinėlius. Apdovanojimai moterims ir vyrams buvo vienodi. Tokios nuostatos laikosi LDSF. Piniginiai apdovanojimai buvo įteikti ne LDSF ir ne čempionato įskaitų prizininkams.

Federacija pažymėjo, kad stengiasi sudaryti vienodas sąlygas moterims ir vyrams. Atsiprašė varžybų dalyvės dėl nesusipratimo bei pažadėjo, kad ateityje kartu su varžybų organizavimo

partneriais bus atidesni ir dar daugiau dėmesio skirs nuostatų parengimui, kad dalyvavimo sąlygos moterims ir vyrams būtų vienodos.

Nacionalinė sporto agentūra prie Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos paaiškino, kad Lietuvos dviračių sporto federacijos įgyvendinama aukšto meistriškumo sporto programa (toliau – Programa), kurios metu Federacija kasmet yra įsipareigojusi organizuoti ne mažiau kaip 20 įvairių amžiaus grupių renginių (Lietuvos dviračių plento, treko, BMX, MTB XCO, MTB XCM, MTB downhill, MTB enduro, kroso (CX), BMX freestyle, Gravel čempionatai, jaunimo pirmenybės, kitos nacionalinės varžybos, bendri Baltijos šalių čempionatai), yra finansuojama ir valstybės biudžeto lėšomis. Teikdama paraišką Programos finansavimui, Federacija Agentūrai yra pateikusi Aukšto meistriškumo sporto programų finansavimo paraiškos NSA-AM-2024-291 deklaraciją (pridedama), kurios 1.2 papunktyje Federacija patvirtina, jog savo veikloje laikosi Sporto įstatymo 3 straipsnyje nurodytų sporto principų. Agentūra neturi duomenų apie Federacijos organizuotų renginių vykdymo aplinkybes ir šių renginių nuostatų turinį.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu vertinama, ar Lietuvos kalnų dviračių maratono 2024 Lietuvos MTB XCM čempionato organizatoriai asociacija Panevėžio klubas „Dviračiai“ ir Lietuvos dviračių sporto federacija sudarė vienodas sąlygas moterims ir vyrams dalyvauti maratone ir gauti vienodus apdovanojimus čempionate amžiaus ir lyties pagrindais, ir ar nebuvo pažeistas Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktas, kuriuo paslaugų teikėjas įpareigotas užtikrinti lygias galimybes visiems vartotojams, nepaisant, be kita ko amžiaus ir lyties.

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė nediskriminacijos samprata atskleidžiama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms

valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, asmenys negali būti diskriminuojami, jiems negali būti teikiama privilegijų (be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2016 m. spalio 27 d. nutarimai). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (be kitų, Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 dalis).

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą su skundu, nuroydamą, kad Nuostatų 5 punkte numatytos šios distancijos: sporto, mėgėjų ir laisvalaikio. Pagal Nuostatus, moterys nuo 45 iki 74 metų gali registruotis laisvalaikio distancijoje moterų veteranų grupėje W45+ (1979 m. ir vyresnės moterys); jos važiuoja tik vieną 22,5 km ratą ir gali dalyvauti tik komandinėje įskaitoje, nepretenduojant į piniginius prizus absoliučioje moterų įskaitoje. Tuo tarpu, vyrai, kurių amžius 45-49 m. (gimę 1975-

1979 m.), važiuoja sporto distancijoje 3 ratus ir dalyvauja komandinėje įskaitoje bei pretenduoja į piniginius prizus absoliučioje vyrų įskaitoje. Veteranai vyrai M50+ (gimę 1974 m. ir vyresni) taip pat važiuoja mėgėjų distancijoje 2 ratus ir pretenduoja į komandinę įskaitą. Pagal Nuostatus, moterims, gimusioms 1974 m. ir vyresnėms, neleidžiama varžytis savo amžiaus grupėje mėgėjų distancijoje (važiuoti 2 ratus ir pretenduoti į piniginius prizus absoliučioje moterų įskaitoje), arba varžytis ne savo amžiaus kategorijoje.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Pagal Lietuvos Respublikos sporto įstatymo 3 straipsnio 1 punktą sporto veikla grindžiama lygiateisiškumo principu, kuris reiškia, kad visi asmenys, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, amžiaus, negalios, religijos ar tikėjimo, seksualinės orientacijos ir socialinės ar ekonominės padėties, turi lygias teises sportuoti; lygiateisiškumo principo pažeidimu nelaikoma atskiros sporto varžybos vyrams, moterims, neįgaliesiems, sporto varžybos pagal amžiaus grupes, dalyvių skaičiaus sporto varžybose ribojimas.

Klubo teigimu, Renginio dalyviai registruojasi į atitinkamas grupes, kurios sudaromos atsižvelgiant į sportininkų lygias galimybes varžytis su savo amžiaus ir lyties atstovais ir turėti lygias galimybes užimti prizines vietas. Klubo rašte teigiama, jog „Kadangi varžybų tikslas yra ne vien sportininkų rungtynės, tačiau ir visos visuomenės įtraukimas į aktyvią veiklą su dviračiu, Renginyje sudarytos ir LAISV (laisvalaikio) bei MEG (mėgėjų) grupės, kuriose gali dalyvauti įvairaus amžiaus tiek moterys, tiek vyrai bendrai. Todėl dalyviui norint važiuoti didesnę distanciją ar mažesnę nei numatyta pagal amžiaus grupę, dalyvis turi laisvą pasirinkimo teisę važiuoti kitą distanciją.“

Tuo tarpu, Federacija pažymi, kad Lietuvos MTB XCM čempionato ir Lietuvos kalnų dviračių maratono nuostatuose buvo numatytos skirtingos dalyvavimo varžybose sąlygos, nes iki šiol MTB maratono rungties Lietuvos čempionate nebūdavo dviratininkų, vyresnių nei 44 m. Federacijos pastebėjimu, labai retai vyresnio amžiaus dviratininkės išsiima Tarptautinės dviračių sporto sąjungos

(UCI) licencijas, kurios būtinos dalyvaujant Lietuvos čempionatuose. Federacija pripažino, kad Lietuvos MTB XCM čempionate moterims ir vyrams turėjo būti sudarytos vienodos dalyvavimo sąlygos.

Pagal Lietuvos antidiskriminaciniuose įstatymuose įtvirtintą teisinį reguliavimą diskriminacija siejama su konkrečiu asmeniu, kuris buvo traktuojamas mažiau palankiai tam tikroje situacijoje nei kitas asmuo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai.

Aplinkybė, kad lygiateisiškumo principo pažeidimu nelaikytinos atskiros sporto varžybos vyrams, moterims, nesudaro pagrindo Renginio organizatoriams sudaryti vienai iš lyčių kitokias (galimai geresnes) sąlygas dalyvauti dviračio varžybose, palyginus su kita lytimi, net jei atskirų lyčių sportininkai vieni su kitais nesivaržo.

Sutiktina su Klubu argumentu, kad visose sporto šakų varžybose, taip pat ir dviračių sporto varžybose, siekiant, jog dviratininkai turėtų lygias galimybes varžytis su savo pajėgumo dalyviais, yra nustatomos amžiaus grupės. Skirtingos amžiaus grupės yra išskirtos tiek tarptautinių sporto federacijų (šiuo atveju UCI), tiek nacionalinių sporto federacijų (LDSF) reglamentuose. Amžiaus grupės yra visose dviračių ir kitų sporto šakų varžybose. Neiškiriant amžiaus grupių ir nedarant atskyrimo pagal lytį, galimai būtų pažeidžiama asmenų teisė varžytis su lygiaverčiais varžovais.

Tačiau nagrinėjamu atveju buvo ne tik nustatytos skirtingos grupės lyties pagrindu, tačiau toms grupėms buvo nustatytos skirtingos dalyvavimo Renginyje sąlygos dėl amžiaus. Pareiškėja yra gimusi 1974 metais, todėl pagal Nuostatus galėjo registruotis dalyvauti varžybose tik laisvalaikio distancijoje, kurioje važiuojamas tik vienas ratas (22 km). Jaunesnės moterys (iki 44 m. amžiaus) galėjo važiuoti ir mėgėjų distancijoje, kurioje važiuojami du ratai (apie 44 km). Vien dėl to, kad Pareiškėja dėl savo amžiaus turėjo registruotis būtent į laisvalaikio distanciją, ir dėl to negalėjo dalyvauti komandinėje įskaitoje, ji negalėjo pretenduoti ir į piniginį prizą. Tuo tarpu jos amžiaus vyrai, gimę 1974 m. ir vėliau (iki 60 m. amžiaus), turėjo galimybę dalyvauti mėgėjų distancijoje (važiuoti 2 ratus), dalyvauti komandinėje įskaitoje ir pretenduoti į piniginius prizus.

Klubas, siekdamas paaiškinti savo veiksmus, nurodo, kad tiek šiose varžybose, tiek kituose dviračių sporto renginiuose Lietuvoje 1979 m. ir anksčiau gimusių moterų susirenka labai mažai,

dažniausiai jos pačios pageidauja įveikti mažesnę distanciją – moterų elito įveikiama distancija joms dažnu atveju yra per ilga ir varžybose nustačius tokią pačią distanciją tiek moterų elitui, tiek 1979 m. gimusioms ir vyresnėms moterims, 1979 m. gimusios moterys varžybose apskritai nedalyvautų arba dalyvautų tik viena.

Nagrinėjamu atveju Klubas remiasi dalyvių registracijos duomenimis, surinktais iš prieš kurį laiką ir kituose sporto renginiuose vykusių varžybų. Tačiau šis dalyvių pagal amžių ir lytį skaičiaus „nuspėjimas“ riboja (galimai ir ankstesnių varžybų dalyvių) galimybę tokios pačiomis sąlygomis, kaip ir vyrai, dalyvauti maratone ir čempionate. Atkreiptinas dėmesys, kad keičiantis biologiniam amžiui, anksčiau dalyvaujantys dalyviai natūraliai patenka į vyresnio amžiaus grupę, todėl kritiškai vertintinas argumentas: „nustačius tokią pačią distanciją tiek moterų elitui, tiek 1979 m. gimusioms ir vyresnėms moterims, 1979 m. gimusios moterys varžybose apskritai nedalyvautų arba dalyvautų tik viena, kita“.

Vertinant Renginio organizatorių veiksmus, pažymėtina, jog Nuostatuose yra reglamentuojamos bendros Renginio organizavimo taisyklės, nepriklausomai nuo to, kiek ir kokios lyties dalyvių bei į kokias amžiaus/sudėtingumo grupes užsiregistruotų dalyvauti. Taigi Nuostatuose nustatant dalyvavimo Renginyje sąlygas būtina laikytis, be kita ko, Sporto įstatyme ir Lygių galimybių įstatyme įtvirtinto lygiateisiškumo principo, numatant, kokio amžiaus ir kokios lyties dalyviai kokiose sudėtingumo kategorijose galės varžytis. Tai, kad į tam tikrą kategoriją neužsiregistruos konkretaus amžiaus ar lyties dalyvių, niekaip nelemia Nuostatuose įtvirtinto reglamentavimo. Lygiateisiškumo principo subjektai, kuriems jis taikomas, įpareigojami laikytis ne tik organizuojant renginius, bet ir, visų pirma, reglamentuojant Renginio organizavimui taikytinas taisykles.

Kita vertus, teiginys, jog Naujamiestyje (Panevėžio raj.) vykusių varžybų Nuostatai buvo paskelbti iš anksto, todėl skundą pateikusi sportininkė turėjo teisę pateikti pastabą Federacijai ir į ją būtų buvę atsižvelgta, akivaizdžiai perkelia galimai netinkamo organizavimo atsakomybę dalyviams. Darytina prielaida, kad šiuo atveju galimai buvo ir daugiau moterų, kurios, susipažinusios su Nuostatais, nusprendė nedalyvauti maratone ir čempionate, nesikreipė į organizatorius su prašymu suteikti galimybę dalyvauti maratone vienodomis sąlygomis su vyrais, bei į kitas į kompetentingas institucijas. Vienodų sąlygų (lygių galimybių) dalyvauti varžybose pasirinktose sudėtingumo grupėse (ir atitinkamai galimybė pretenduoti į piniginius prizus) sudarymas negali priklausyti nuo to, ar kas nors iš anksto kreipėsi ir skundėsi lygių galimybių nebuvimu. Sporto varžybų organizatorius pagal galiojančius teisės aktus (Lygių galimybių įstatymą, Sporto įstatymą) savaime turi pareigą užtikrinti visiems

dalyviams vienodas galimybes (nustatyti galimybę varžytis visose sudėtingumo kategorijose) dalyvauti varžybose, nepriklausomai nuo to, ar atsiras asmenų, norinčių varžytis savo amžiaus grupėse atskirose kategorijose.

Pareiškėja skunde akcentavo aplinkybes dėl nevienodų piniginių prizų vyrams ir moterims. Vyrų apdovanojimai už 1, 2, 3 vietas sudaro atitinkamai 200 Eur, 150Eur, 100 Eur, tuo tarpu moterų prizai – dvigubai mažesni.

Klubas, atsakydamas į šį argumentą, nurodė: „kadangi vyrų susirinko nuostatuose numatytas skaičius, jie gavo pilnus piniginius prizus. Moterų šiuo atveju susirinko labai mažai, todėl atitinkamai ir proporcingai, įvertinus surinktą biudžetą, moterų piniginiai prizai buvo sumažinti (piniginiai prizai moterims formuojami iš dalyvaujančių moterų surinkto dalyvio mokesčio). Ši piniginių prizų mažinimo taisyklė buvo numatyta ir nuostatuose, su kuriais dalyviai susipažino registruodamiesi į varžybas iš anksto ir su jais sutikdami.“

Vadovaujantis šiuo paaiškinimu, matyti, kad prizai priklauso nuo surinktos vyrų ir moterų mokamo dalyvio mokesčio sumos. Tuo atveju, jei dalyvių moterų yra mažiau, prizai automatiškai yra taip pat mažesni.

Vertinant šią aplinkybę, tikslinga atkreipti dėmesį, kad, kaip nustatyta šio tyrimo metu, moterims ir vyrams nebuvo sudarytos vienodos sąlygos dalyvauti Renginyje. Kaip minėta, tam tikro amžiaus moterys galėjo dalyvauti tik mėgėjų distancijoje, ir dėl to negalėjo dalyvauti komandinėje įskaitoje ir pretenduoti į piniginį prizą, tuo tarpu tokio pat amžiaus vyrai, turėdami galimybę varžytis visose nustatytose distancijose, galėjo dalyvauti komandinėje įskaitoje ir pretenduoti į piniginį prizą. Nesusidarius tam tikro amžiaus moterų komandai, likusios užsiregistravusios moterys negalėjusios prisijungti pagal amžiaus ribą prie jaunesnės ar vyresnės grupės, dalyvavo neįskaitinėje grupėje ir negalėjo pretenduoti į piniginį prizą. Čempionato įskaitoje dalyvavo tik „sporto moterų elitas ir sporto moterys II“. Taigi, pagal Nuostatuose įtvirtintas dalyvavimo varžybose taisykles, varžybų dalyviams nepriklausomai nuo jų lyties mokant vienodą dalyvio mokestį, moterys atsidūrė blogesnėje padėtyje, nes nors jos mokėjo tokio pat dydžio dalyvio mokestį kaip ir vyrai, jų galimas laimėti piniginius prizas dėl tam tikrų aplinkybių, be kita ko, Nuostatuose įtvirtintų prizų apskaičiavimo taisyklių, buvo mažesnis nei vyrų, užėmusių tas pačias vietas. Kaip minėjo Pareiškėja, ji varžybose dalyvauti registravosi su licencija, nes tikėjosi dalyvauti čempionate. Kaip nurodyta Pareiškėjos, „Tokiais atvejais, kai grupėje nesusirenka 5 dalyviai, turintys licenciją, ir toje grupėje negali įvykti čempionatas, paprastai tokia

grupė yra prijungiama prie jaunesnės moterų sportininkių grupės ir dalyvauja čempionate su ja. Tačiau šiuo atveju, kadangi distancijos skirtingos, t. y. laisvalaikio distancija mina 1 ratą, o mėgėjų distancija mina 2 ratus, laisvalaikio distancijoje užsiregistravusios moterys su licencijomis negalėjo būti jungiamos prie kitos mėgėjų distancijos moterų grupės (šiuo atveju prie Sporto moterys II)“. Tokiu būdu Pareiškėja prarado „galimybę dalyvauti Lietuvos kalnų dviračių čempionate vien dėl to, kad minėtoje grupėje nesusirinko 5 moterys su licencijomis“. Pareiškėja nurodė, kad „nors užsiregistravo ir startavo daugiau nei 5 moterys, tačiau iš registruotų dalyvių sąrašo neįmanoma žinoti, ar jos turi licencijas ir neįmanoma pasiplanuoti ir numatyti, ar toje grupėje čempionatas įvyks.“

Tikėtina, jog tuo atveju, jei visiems maratono ir čempionato dalyviams, nepriklausomai nuo jų lyties, būtų buvusios sudarytos vienodos sąlygos dalyvauti visose grupėse (t. y. jei būtų leista tam tikro amžiaus moterims dalyvauti ne tik laisvalaikio, bet ir kitose distancijose), dalyvaujančių moterų galimai būtų daugiau. Kitiškai vertintina Klubo išdėstyta pozicija, jog tokiuose renginiuose moterys dalyvauja rečiau, todėl ir dalyvavimo sąlygos yra skirtingos. Tokia išvada būtų laikytina objektyvi, jei palyginimas būtų atliekamas, esant panašioms Renginio sąlygoms.

Agentūra, kartu su paaiškinimais pateikė Aukšto meistriškumo sporto programų finansavimo paraiškos NSA-AM-2024-291 deklaraciją, kurioje nurodyta, jog Federacija savo veikloje laikosi Sporto įstatymo 3 straipsnyje nurodytų sporto principų. Atkreiptinas dėmesys, kad Federacija paaiškinimuose Tarnybai nurodė: „Atsiprašome varžybų dalyvės dėl nesusipratimo. Galime pažadėti, kad ateityje kartu su varžybų organizavimo partneriais būsime atidesni ir dar daugiau dėmesio skirsime nuostatų parengimui, kad dalyvavimo sąlygos moterims ir vyrams būtų vienodos.“

Sudarant vienodas sąlygas dalyvauti Renginyje nepriklausomai nuo lyties ir amžiaus, būtina užtikrinti ir teisėtų lūkesčių principą, kuris yra vienas iš teisinės valstybės principo elementų: „teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; šie konstituciniai principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendintos; teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens

pasitikėjimas valstybe ir teise.“¹ Tuo atveju, jei dalyviai registravosi, mokėjo dalyvio mokestį ir atvyko į Renginį, tikėtina tikėjosi, jog Nuostatuose įtvirtintos nuostatos galios visiems Renginio dalyviams vienodomis sąlygomis.

Užtikrinant vienodas dalyvavimo sąlygas Renginyje lyties ir amžiaus pagrindais, privalo būti nustatytas ir vienodas pasiektų rezultatų apdovanojimas.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad Renginio organizatoriai, Nuostatuose nustatę, kad Lietuvos kalnų dviračių maratone 2024 vyresnės nei 45 m. moterys gali dalyvauti tik laisvalaikio distancijoje, kurioje važiuojamas vienas ratas, ir negali startuoti kitose distancijose, nors tokio pat amžiaus vyrai turi tokią galimybę, kas lėmė tai, jog šios amžiaus grupės negalėjo pretenduoti į piniginius prizus, nes negalėjo būti apskaitomos bendroje/komandinėje įskaitoje, taip pat nusprendę, jog moterys varžosi dėl mažesnio dydžio piniginių prizų nei vyrai vien dėl to, jog jų Renginyje dalyvavo mažiau, nors jos mokėjo tokį patį dalyvio mokestį, neužtikrino vyresnių nei 45 metų moterų lygių galimybių dalyvauti Renginyje ir varžytis dėl piniginių prizų, ir taip pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnį, lygių galimybių kontrolierius atlieka nepriklausomus tyrimus, susijusius su diskriminacijos atvejais, ir nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas, skelbia nepriklausomas ataskaitas, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo sklaidą.

Vadovaujantis išdėstyta, tikslinga kreiptis į Klubą ir Federaciją su siūlymu organizuojant sporto renginius, ateityje siekti, kad būtų užtikrintos lygiavertės alternatyvos juose dalyvauti asmenims, nepriklausomai nuo jų amžiaus ir lyties, bei pasitvirtinti Nuostatus, kuriuose būtų aptartos jų organizavimo sąlygos, atitinkančios Sporto įstatyme nustatytus principus. Taip pat siūlytina Klubui ir Federacijai pasitvirtinti Lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi bei Lygių galimybių įstatymo 14, 17 straipsniais, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. birželio 25 d. Nutarimas Nr. KT18-N9/2019

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti Lietuvos dviračių sporto federaciją, Panevėžio klubą "Dviračiai" dėl padaryto pažeidimo, neužtikrinus lygių galimybių dalyvauti jų organizuojamuose renginiuose vyrams ir moterims, taip pat nustčius skirtingo dydžio piniginius prizus už tuos pačius pasiekimus.

2. Įpareigoti Lietuvos dviračių sporto federaciją, Panevėžio klubą "Dviračiai" išnagrinėti šį sprendimą ir per 30 dienų informuoti Tarnybą apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėjus, VšĮ „Tarptautinis maratonas“.

Seimo kontrolierė,
pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė